

POSTANOWIENIE

Dnia 4 kwietnia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maria Szulc (przewodniczący)

SSN Władysław Pawlak

SSN Roman Trzaskowski (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Przedsiębiorstwa Komunikacji Samochodowej
w [...] S.A.

przeciwko Gminie Miasto R.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 4 kwietnia 2017 r.,

zażalenia strony pozwanej na wyrok Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 29 grudnia 2016 r., sygn. akt I ACa .../16,

**uchyla zaskarżony wyrok, pozostawiając rozstrzygnięcie
o kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu
kończącym postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w [...] wyrokiem z dnia 9 grudnia 2015 r. oddalił powództwo Przedsiębiorstwa Komunikacji Samochodowej w [...] S.A. skierowane przeciwko Gminie Miasto R. o zapłatę kwoty 286 200 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wytoczenia powództwa tytułem zwrotu poniesionych nakładów.

Sąd Apelacyjny w [...] uchylił wyrok Sądu Okręgowego i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.

Sąd Okręgowy ustalił, że w dniu 21 lipca 1976 r. strony zawarły na czas nieoznaczony umowę dzierżawy obejmującą działkę położoną w [...] o powierzchni 6885 m² w celu urządzenia tam dworca autobusowego.

W dniu 21 grudnia 1990 r. powód wystąpił do pozwanego o skorygowanie umowy poprzez zmniejszenie obszaru dzierżawionego placu do 5080 m², dołączając szkic, a następnie w dniu 24 stycznia 1991 roku strony zawarły aneks do umowy, z którego wynika, że jej przedmiotem była część działki nr 564/1 o powierzchni 5080 m². Umowa powyższa została rozwiązana z dniem 31 marca 1999 r., a kolejną umowę dzierżawy strony zawarły w dniu 1 czerwca 1999 r., obejmując nią część działki 564/8 o powierzchni 3386 m² i zaznaczając, że umowa ta została zawarta na okres remontu wiaduktu.

Po zakończeniu prac remontowych przy [...] strony zawarły umowę w dniu 30 maja 2000 r., której przedmiotem była część działki 564/8 o powierzchni 3386 m² na czas od dnia 20 maja 2000 r. do dnia 31 maja 2003 r. W początkowym okresie jej obowiązywania, to jest w drugiej połowie 2000 r., wykonane zostały wszystkie prace budowlane skutkujące poniesieniem przez powoda spornych nakładów.

Następna umowa dzierżawy została zawarta w dniu 12 września 2007 r., obowiązywała w okresie od dnia 1 października 2007 r. do dnia 30 września 2010 r. i dotyczyła części działki 564/8 o powierzchni 48 a położonej przy ulicy T.

Poczekalnia dla pasażerów została wzniesiona przez powoda poza częścią działki objętej umową dzierżawy z dnia 30 maja 2000 roku.

Oddalając powództwo, Sąd pierwszej instancji przyjął, że datą początkową biegu terminu przedawnienia roszczenia o zwrot nakładów przysługującego powodowi jako posiadaczowi nieruchomości jest dzień 1 października 2007 r., a zatem jego roszczenie uległo przedawnieniu w dniu 1 października 2008 roku.

Sąd Apelacyjny uznał, że Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy.

W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku Sąd Apelacyjny wskazał, że dla zbadania czy zarzut przedawnienia jest zasadny, niezbędne jest ustalenie, jakich roszczeń przedawnienie to ma dotyczyć. Stwierdzenie przedawnienia roszczenia może być podstawą wyroku oddalającego powództwo tylko pod warunkiem, że poprzedza go ustalenie istnienia skutecznego względem pozwanego roszczenia o zwrot nakładów. W ocenie Sądu Apelacyjnego, poprzestając na stwierdzeniu przedawnienia, Sąd pierwszej instancji odstąpił od zbadania sprawy tak w zakresie stanu faktycznego, jak i podstawy materialnoprawnej roszczenia. Podjęcie próby poczynienia tych ustaleń w postępowaniu apelacyjnym powodowałoby - w tym stanie sprawy - naruszenie zasady dwuinstancyjności.

Pozwany w zażaleniu zarzucił naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. oraz art. 324 § 1 k.p.c. i art. 326 § 3 k.p.c. w związku z art. 328 § 2 k.p.c. Wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w całości oraz pozostawienie temu Sądowi orzeczenia o kosztach postępowania zażaleniowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Jak wielokrotnie wskazywał Sąd Najwyższy, w postępowaniu toczącym się na skutek zażalenia - przewidzianego w art. 394¹ § 1 k.p.c. - na orzeczenie sądu drugiej instancji o uchyleniu wyroku sądu pierwszej instancji i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania, Sąd Najwyższy bada wyłącznie, czy zachodziły wskazane przez sąd drugiej instancji przesłanki uchylenia zaskarżonego wyroku. Jeżeli jako podstawę uchylenia wyroku sąd drugiej instancji powołał art. 386 § 4 k.p.c., Sąd Najwyższy bada jedynie, czy w sprawie rzeczywiście wystąpiła wskazana przez sąd odwoławczy przesłanka uchylenia wyroku przewidziana w tym

przepisie (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2012 r. IV CZ 147/12, OSNC 2013/3/41 i z dnia 3 lipca 2015 r. IV CZ 30/15, nie publ.).

Do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi wtedy, gdy rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, gdy sąd zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony, bezpodstawnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie, np. sąd oddał powództwo z powodu przedawnienia roszczenia, które to stanowisko okazało się nietrafne, a nie rozpoznał jego podstawy (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 czerwca 2015 r., V CZ 35/15).

Wszelkie inne wadliwości rozstrzygnięcia, dotyczące naruszeń prawa materialnego czy procesowego (poza nieważnością postępowania i nieprzeprowadzeniem postępowania dowodowego w całości), nie uzasadniają uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. Jeżeli uchybienia te zostały podniesione w apelacji i ocenione przez sąd jako zasadne, powinny być w systemie apelacji pełnej załatwione bezpośrednio w postępowaniu apelacyjnym (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 września 2016 r., II CZ 73/16, nie publ.).

Przesłanka uchylenia wyroku, jaką jest konieczność przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości zachodzi jedynie wtedy, gdy merytoryczne rozpoznanie sporu przez sąd drugiej instancji wymagałoby przeprowadzenia przez ten sąd całego postępowania dowodowego.

W przedmiotowej sprawie podstawą orzeczenia kasatoryjnego było stwierdzenie przez Sąd odwoławczy, że Sąd pierwszej instancji nie poczynił ustaleń faktycznych istotnych dla oceny zasadności zarzutu przedawnienia, a tym samym oddalenie na tej podstawie powództwa było przedwczesne, a istota sprawy pozostała nierozpoznana. Sąd drugiej instancji nie przesądził jednak, czy roszczenia powoda są przedawnione.

Jeżeli sąd drugiej instancji wskazuje na przedwczesność uznania przez sąd pierwszej instancji dochodzonych roszczeń za przedawnione, o tym, czy doszło w ten sposób do nierozpoznania istoty sprawy decyduje okoliczność, czy zachodzi

w kwestii oceny zarzutu przedawnienia konieczność przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 grudnia 2016 r., III CZ 52/16). W razie, gdy konieczne jest jedynie uzupełnienie braków postępowania dowodowego w określonej kwestii lub przeprowadzenie dowodów, które sąd pierwszej instancji bezpodstawnie pominął, nie zachodzi podstawa do uchylenia wyroku, gdyż sąd drugiej instancji, jako sąd merytoryczny, obowiązany jest na podstawie art. 382 k.p.c. uzupełnić postępowanie dowodowe w niezbędnym zakresie (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2016 r., II CZ 1/16).

W rozpatrywanej sprawie do przesądzenia zasadności (względnie bezzasadności) zarzutu przedawnienia nie jest potrzebne przeprowadzenie postępowania dowodowego w całości, w związku z tym wydanie przez Sąd Apelacyjny wyroku kasatoryjnego nie było prawidłowe. Sąd drugiej instancji powinien był we własnym zakresie przeprowadzić postępowanie dowodowe i dokonać ustaleń faktycznych, które w efekcie doprowadziłyby do rozstrzygnięcia o zasadności, bądź bezzasadności zgłoszonego przez stronę pozwaną zarzutu przedawnienia.

Z tych względów Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c., pozostawiając rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie (art. 108 § 2 w zw. z art. 391 § 1, 398²¹ i 394¹ § 3 k.p.c.).

jw

kc